

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 4

BEOGRAD 1935 GODINE

KNJIGA 1

VI PRETHODNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN, 19 JUNA 1935 U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

Pretsednik Verifikacionog odbora

DRAGIŠA CVETKOVIĆ

Privremeni sekretar

MILAN BADŽAK

Prisutni g. g. Ministri: Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova **Bogoljub D. Jevtić**, Ministar finansija **dr. Milan Stojadinović**, Ministar pravde **dr. Dragutin S. Kojić**, Ministar šuma i rudnika **dr. Svetislav Popović**, Ministar unutrašnjih poslova **Velimir Popović**, Ministar bez portfelja **dr. Avdo Hasanbegović**, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja **dr. Drago Marušić**, Ministar trgovine i industrije **dr. Milan Vrbanić**, Ministar saobraćaja **Dimitrije Vujić**, Ministar prosvete **Stevan Ćirić**, Ministar građevina **dr. Marko Kožul**, Ministar za fizičko vaspitanje naroda **dr. Ljudevit Auer**, Ministar poljoprivrede **dr. Dragutin Janković**.

POČETAK U 9.30 ČASOVA

S A D R Ž A J:

Dnevni red: Nastavak pretresa i konačno usvajanje izveštaja Verifikacionog odbora o verifikaciji poslaničkih mandata pod III.

2 — Polaganje zakletve narodnih poslanika.

Govornici: Milan Banić, izvestilac Verifikacionog odbora
dr. Todor Lazarević.

Pretsednik Verifikacionog odbora Dragiša Cvetković: Gospodo narodni poslanici, otvaram VI prethodni sastanak Narodne skupštine. Molim g. sekretara da pročita zapisnik V prethodnog sastanka.

Sekretar Milan Badžak pročita zapisnik V prethodnog sastanka Narodne skupštine.

Pretsednik Verifikacionog odbora Dragiša Cvetković: Ima li ko da učini kakvu primedbu na pročitani

zapisnik? (Nema) Primedaba nema, oglašujem da je zapisnik primljen.

Prelazimo, na dnevni red: Produženje pretresa izveštaja verifikacionog odbora o verifikaciji poslaničkih mandata pod III. Ima reč narodni poslanik g. Milan Banić.

Milan Banić: Gospodo narodni poslanici, ja bih dao samo jedan rezime verifikacione debate i izneo samo neke opšte poglede na pitanja, koja su u vezi sa petomajskim izborima i sa čitavim kompleksom koji se odnosi na te izbore.

Kaže opozicija, Mačekova opozicija, da su njoj na štetu vršeni falsifikati. Gospodo poslanici! Dajte da se zapitamo: Ko je stvarno izvršio u ovoj izbornoj kampanji, u ovom izbornom periodu, najveći falsifikat? Ako vas potsetim na činjenicu da je g. dr. Maček sa njegovim društvom uoči izbora potpisao jedan doku-

menat, koji smo potpisali svi mi, naime revers kojim se obavezuje da ćemo da radimo za državnu celinu i u duhu narodnog jedinstva, pa ako vas sa druge strane potsetim da je taj isti gospodin dr. Maček, zajedno sa svojim društvom, nakon izbora izdao jedan takođe pisani dokument, u kome direktno gazi svoju obavezu, danu u reversu, dozvolite, gospodo, da vas zapitam: Nisu li baš g. dr. Maček i njegovo društvo ti koji su izvršili najveći falsifikat u ovoj izbornoj periodu?

Govoreći prstonaravnim jezikom, gospodo poslanici, obmana je kad se čovek obaveže da će da radi za državno i narodno jedinstvo, a odmah posle izbora odreče se te obaveze. Meni se čini da je to jedan od najvećih falsifikata u našoj političkoj istoriji uopšte a napose u političkoj istoriji samih Hrvata.

Gospodo poslanici, ja nisam hrvatski nacionalista, nasuprot, ja sam hrvatski antinacionalista, ali ipak sam Hrvat i kao takav imam izvesne sentimentalnosti, hrvatske sentimentalnosti. I za mene vredi ona Matoševa: „Dok ima srca, biće i Kroacije“ — pa moram, gospodo poslanici, kazati da hrvatska politička istorija nije bila velika i grandiozna istorija, ali uglavnom bila je to jedna časna i poštena politička istorija. Mi smo imali pojavu jednoga Mila Starčevića. Njegov politički pravac ne odobravam, ali moram priznati da je on bio jedna velika moralna pojava. U hrvatskoj političkoj istoriji bilo je pravilo: „ono što je na srcu to je na jeziku“, i to se sprovodilo kroz hrvatsku politiku, evo sve do časa dok nije Maček, „vođa hrvatskog naroda“, učinio ovakav falsifikat koji je istovjetan s ljugom na obraz čitavoga hrvatstva. Ali taj falsifikat ima i svoju dobru stranu. Kroz decenije i decenije oni koji se kite hiljadugodišnjom kulturom pričali su bajku o nekakvoj moralnoj inferiornosti srpstva.

Onaj falsifikat, međutim, dokazuje da srpstvo nije moralno inferiorno vizavi izvesnog dela hrvatstva, kako g. dr. Maček kaže, hrvatskog naroda.

Na koncu, kad je reč o tim falsifikatima, valja da se kaže i ovo: Oni ljudi koji su se poslužili ovakvim upravo apokaliptičkim lažima, koji su počinili ovakvu feloniju, ljudi koji su se poslužili ovakvim vizantinizmom, ljudi koji su počinili ovakav falsifikat, ti ljudi nemaju moralnog prava da govore o bilo čijim falsifikatima. (Živo odobravanje i pljeskanje). Vizavi tih ljudi, gospodo poslanici, ja bih rekao da je dopušteno sve, dapače čak i nasilje, i da bi objektivni faktori, koji hoće da budu evropski objektivni, morali da odobre čak i nasilje vizavi ovakvih falsifikatora.

Ante Starčević je rekao u svoje vreme da popovi poživinčuju narod. Ova debata ovde, čini mi se dokazala je da popovi u ovoj izbornoj kampanji nisu baš oplemenjavali narod. Ali u svakom slučaju ovo što je uradio sa svojim falsifikatom g. dr. Maček, to je zbilja poživinčavanje Hrvata i hrvatskog naroda.

Kaže opozicija, kažu Maček i njegovo društvo da su vizavi njih vršena nasilja. To nam liči na postupak onoga koji je na ulici otrgnuo kolje, ogrlicu dami, strpao je u džep, počeo da beži i da viče: držite teta, — i da prstom ukazuje na nevine ljude. Gospodo, notorna je stvar da je za vreme izborne kampanje u svakom hrvatskom selu postojala teroristička, u najmanju ruku, trojka, petorka, sedmorke itd. Te Mačekove trojke, petorke, sedmorke, one su se stavljale

izvan i iznad zakona; htele su da rade što god im padne na pamet. A to je neobično značajno. Vi se sećate da su posle smrti Blagopokojnog Kralja Aleksandra neka zagrebačka gospoda izradila memorandum i podnela ga na Najviše mesto. Taj memorandum je uzvitlao mnogo prašine u ono vreme, i jedan stav toga memoranduma je glasio: Mi hoćemo, mi tražimo, pravnu državu. Gospodo poslanici, ja vas pitam: Ko je u vreme izborne kampanje potkopavao same temelje pravne države u nas, ako ne baš te trojke, petorke i sedmorke Mačekove. (Odobravanje). I državna vlast, šta je ona stvarno radila, kakav je ona teror vršila? Ona je ostajala na braniku pravne države, ona je sa zakonom u ruci suzbijala teror tih terorističkih ekipa. Eto, u tome se sastojao sav „teror“ državnih vlasti.

Gospodo, a zar nismo mi takode mogli da osnujemo, da formiramo, isto tako terorističke trojke, petorke itd.? Vala, mogli smo! Ali je bolje da nismo; bolje je da je vlada g. Bogoljuba Jevtića suzbila teror ovih ljudi ne sa nekakvim ilegalnim formacijama nego pomoću državne vlasti sa zakonom u ruci.

Ja bih čak rekao: Hvala vladi g. Jevtića što je tako postupila. (Pljeskanje). O falsifikatima i teroru govore oni koji su stvarno izvršili najveće falsifikate i najveći teror. A u isto vreme, oni govore i o demokratiji. A ja vas pitam, gospodo poslanici, kako bi izgledala ta demokratija, koju bi zaveli oni u ovoj zemlji, — oni koji su sprovodili ovakav teror i koji su vršili ovakve falsifikate? Dva su osnovna preduslova za demokratiju: to je pre svega moralni integritet, a zatim i materijalni prosperitet. O materijalnom prosperitetu u našoj zemlji, gospodo, jedva da se može sada da govori. Ali, još jednom vas pitam, gospodo, kako bi izgledala demokratija, sprovedena sa ovakvim moralom kakav je pokazala Mačekovska opozicija prilikom ovih izbora. Lepa demokratija! Ili zar oni misle da mi ne znamo da su oni u svakom selu zaveli crnu knjigu i u tu knjigu upisali gotovo svakog onog koji je glasao za listu g. Bogoljuba Jevtića, upisali ga zato, da se nakon svoje pobeđe razračunaju sa svakim od tih ljudi koji su stvarno glasali ne samo za listu g. Bogoljuba Jevtića, nego pre svega za ovu zemlju, za Jugoslaviju. (Burno pljeskanje).

Gospodo poslanici, ovi petomajski izbori imali su poseban značaj za nas Hrvate i ja bih gotovo mogao da kažem da su se oni u prvom redu vodili zbog nas Hrvata.

Gospodo narodni poslanici, mi znamo, barem se pretpostavlja da znamo, ko je ubio pok. Kralja Aleksandra. Meni bar, koji sam prošlu i preprošlu godinu proveo u tuđini, u stranom svetu, na jednoj od najvažnijih evropskih osmatračnica, u Parizu, meni bar izgleda da je postojala čitava jedna velika internacionalna zavera protiv života pok. Kralja. Ali organizaciju, koja je izvršila to nedelo, ko je tu organizaciju dao i stvorio? Nažalost izrodi, hrvatski izrodi, koji su bili plaćeni od tuđina!

A u tim stvarima događaju se i dešavaju se generalizacije. To je ljudski, to je ono što Švaba kaže „menschlich als menschlich“. Kad jeanarhista Lukeni ubio austrijsku caricu Jelisavetu, kazalo se: Talijan je ubio; kazalo se: Talijani su ubili. Ja sam tada bio još dete, ali se vrlo dobro sećam kakva je animoznost kod svih nas bila ne protiv Lukenia lično nego protiv Italije.

Kad je Gorgulov ubio Damera, pretседnika Francuske republike, kazato je: Rus ga je ubio, Rusi su ga ubili. Generalizacija je tu neizbežna. I, gospodo, dužnost je bila nas Hrvata da speremo sa svoga obraza ljagu koju su na naš obraz nabacili izrodi, plaćenici tudinaca. (Burno pljeskanje.) I, eto baš zato su u petomajskim izbrima bili pruženi svi preduslovi da Hrvatsvo što lakše spere tu ljagu. Pre svega, bila je uklonjena ne samo vlada g. Uzunovića nego gotovo čitava politička klasa, koja je šestojanuarski režim dovela u debelo blato. Ona je bila uklonjena, i na čelo vlade doveden je nov čovek, obzirom na njegovo unutrašnje — političku delatnost. Taj čovek je najavio novu politiku, najavio je rešenje najaktuelnijih problema, rešavanje problema socialnih i ekonomskih. (Burno pljeskanje.) Taj čovek je pokazao najveću širokogrudost prema g. Vlatku Mačeku. Njega je samoga, posebnim zakonom, izdigao i oslobodio tamnice, oslobodio tamnice za delo za koje još i danas izvršio volje g. dr. Mačeka sede u zatvoru. Vlada je učinila sve da se Hrvatsvu omogućiti da se kod ovih izbora deklarise za delo pokojnog Kralja i za ideale za koje je živeo i poginuo. (Burno pljeskanje). Sve se je učinilo da bi Hrvati kod izbora glasali ne za što drugo nego samo za onu idealnu Jugoslaviju, koju je on vandvojbeno hteo, ali koju do kraja nije ostvario. Pa, gospodo poslanici, da je g. dr. Maček iole Jugosloven, i da makar i malo voli zajednicu Srpstva i Hrvatsva, i da je on vodio računa o časti specijalno Hrvata, o hrvatskoj časti, ja bih kazao da mu je bila dužnost da u ovoj izbornoj borbi Hrvate privede što bliže Oplencu.

A on je to mogao! Da je na primer g. Maček ušao u petomajske izbore sa parolom stvaranja velikog jugoslovenskog seljačkog pokreta, Boga mi, gospodo poslanici, bilo bi nam teško, teško bi bilo vladi g. Bogoljuba Jevtića u tom slučaju da dobije većinu; a u tom slučaju možda bi tu stvarno bili potrebni falsifikati i nasilja. Ovako nam to nije bilo potrebno. (Pljeskanje sa uzvicima: Tako je!) Teško bi nama bilo, gospodo poslanici, da je u ovim izborima g. dr. Maček nastupio kao jugoslovenski patriota. I da budem do kraja iskren reći ću za sebe lično: Veliko je pitanje, da li bih ja ušao u borbu protivu velikog jugoslovenskog seljačkog pokreta. (Pljeskanje). G. dr. Maček mogao je da pođe u borbu i sa izvesnim ogradaima. Mogao je da pođe u tu borbu i sa socijalnim programom pok. Radića, makar sa parolom svog raskopčanog lajbea, mogao je da upotrebi i poslednju parolu pok. Stjepana Radića: „Kralj i narod“. Ali od svega toga ništa! On te parole nije upotrebio. Na suprot tome g. dr. Vladimir Maček je svesno ušao u izbornu borbu sa parolom: „plebiscit za slobodnu Hrvatsku“ s povikom „Živela slobodna Hrvatska“. A ja vas molim, kolika je distanca i razlika između te parole i parole dr. Ante Pavelića? Zar nije i dr. Ante Pavelić, s Perčecem i Perčevićem i ostalom kompanijom izbacio takođe parolu slobodne Hrvatske i nezavisne Hrvatske i hrvatske države? A kolika li je razlika između slobodne Hrvatske i nezavisne Hrvatske države? Zar nisu pod tom istom parolom dr. Pavelić i njegovo društvo formirali ustaše, zar nisu pod tom parolom ubacivali u ovu zemlju paklene mašine i bombe i vršili atentate itd.? Zar nisu pod krinkom te parole, na koncu konca, organizovali atentat na Nj. V. Kralja Aleksandra I Karadorđevića? Parola jedna

i druga gotovo je jednaka. I dozvolite, gospodo, da zaključim ovo poglavlje sa konstatacijom, da je g. dr. Vladimir Maček u petomajskim izborima nažalost dobar deo Hrvata zaveo na put koji nije indentičan s putem časti. (Pljeskanje sa uzvicima: Tako je!)

U XI veka ubili su Hrvati, — narod je ubio — Kralja Dimitrija Zvonimira. Zašto? Zato što je papinsku zastavu učinio svojim državnim barjakom; zato što je papi rimskom plaćao danak; zato što je hteo da narod povede u borbu za investituru, u borbu na strani pape Grgura VII. Narod ga je ubio, jer je on hteo da bude sluga tudina. Narod hrvatski, — to je nažalost slabo poznato čak i među nama Hrvatima — u ono vreme bio je orijentisan prema pravoslavlju. Hrvati su se u to vreme ubijajući Kralja Dimitrija Zvonimira stvarno borili za slobodu narodnog jezika u bogoslužjenja, za crkvenopolitičku orijentaciju vizantijsku, a ne za rimsku. Sva je sreća, međutim, da kraljeubistvo od 9. oktobra nije izvršio narod hrvatski, nego odpadnici, izrodi, i to izrodi koji su tuđi plaćenici. Tuđi plaćenici ubili su Kralja, našega Kralja, u času kad je pošao da konačno afirmira samostalnost Jugoslavije u svima pravcima, čak u pravcu ekonomskom i socijalnom, u času kad je radio na tome da izgradi bolju budućnost čitavog Jugoslovenstva a prema tome i samog Hrvatsva (Pljeskanje).

Rekao je pretседnik g. Jevtić uoči izbora, na zboru u Zagrebu: Nismo se mi prevarili u dr. Mačeku. I stvarno se nismo prevarili. U vezi s tim, dozvolite da iznesem pred vas neke svoje lične reminiscencije, — da ih iznesem, ne da proparadiram pred vama, nego zato što je naprosto potrebno, da i ovaj visoki Dom sazna te stvari.

Do 1925 godine bio sam u opoziciji prema beogradskoj politici. U opoziciji, kao Jugosloven, zalagao sam se za sporazum. 1925 godine, kad je pok. Stjepan Radić, ono što kažu, kapitulirao, kad je priznao sve vrhovne vrednosti ove zemlje, došao sam k njemu i rekao sam mu: „Gospodine pretседniče, meni se čini, da sada Vi vodite politiku sporazuma. Meni izgleda, da sada vi vodite hrvatsvo, i to gotovo čitavo, u jugoslovenstvo. Ja mislim da je logično i normalno, da pođem sa Vama, da Vam svojim skromnim silama pomognem u tome slučaju; ja sam to voljan da učinim; akceptiram Vašu socijalnu orijentaciju, ali ipak mi izgleda, da još uvek jašite na nacionalizmu, a ja to ne mogu da primim.“ On mi je odgovorio: „Vi se varate. Ja sam jugoslovenski nacionalista, kao što ste Vi, samo je po sredi pitanje taktike, pitanje metoda. Ja ne mogu da dozvolim da nas Hrvate rasparčaju pojedini srpski državnici i političari, pa da nas rasparčane vode jugoslovenstvu. Po čemu da nas Hrvate vode jugoslovenstvu Pašić, Davidović, Joca Pižon i.t.d.? Zašto da ih ne bi vodio jedan Hrvat? Zašto ih ne bi vodio ja? I čitava moja politika do 1925 godine sastojala se u tome da skupim hrvatsvo, i da toj reci, tome potoku, izdignem branu, nasip, da stvorim umetno jezero, i da s tom snagom pokrenem turbinu. Hoću ja da povedem hrvatsvo jugoslovenstvu!“

Gospodo narodni poslanici, moje je duboko uverenje i danas, da je pok. Stjepan Radić stvarno bio jedan od najvećih Jugoslovena, da je on imao živi jugoslovenski osećaj. Zašto ga je imao? Zato jer je on imao živi osećaj za naše selo, a samo onaj, koji ima

osećaj za naše selo, taj rasno oseća, taj nacionalno oseća. I meni još i danas izgleda, da je pok. Stjepan Radić predstavljao jedan od najvećih kapitala za ovu zemlju i državu. Nažalost, nije se na srpskoj i srbijanskoj strani našao državnik koji bi taj kapital umeo da iskoristi.

Rekoh, Stjepan Radić je, po mome dubokom uvjerenju, bio Jugosloven. A njegova okolina, kakva li je bila i kakva je ostala njegova okolina? Dozvolite, da navedem za ilustraciju jedan primer: Krajem 1927 godine formirala se SDK, saglasili su se Radić i Pribičević. Ja sam pozdravio tu koaliciju. Zašto? Rezonirao sam ovako: Borbe, stvarne borbe između Hrvata i Srbijanaca na terenu do 1927 godine nije bilo. Sukobljavali su se na terenu samo Hrvati i Srbi prečani. Do 1925 godine stvarno je između njih postojao odnos latentnog građanskog rata, i zato je likvidacija borbe između Hrvata i Srba prečana trebala da bude prvi korak, prva etapa, za opšte rešenje srpsko-hrvatskih odnosa, srpsko-hrvatskog pitanja. Tako sam gledao na tu koaliciju, i tako gledajući, zalagao sam se da se u Sušaku formira jedinstvena organizacija S. D. Koalicije, umesto posebne organizacije Hrvatske seljačke stranke, a posebne Samostalno demokratske organizacije.

Pa znate šta se desilo? Došao je jedan od potpredsednika te Hrvatske seljačke stranke u Sušak da sprovede istragu protivu mene, da me ekrazira, da me prisili da priznam princip „ili se ukloni ili se pokloni“. Došao, sproveo istragu, hteo da me izoluje tamo, ali desilo se je to da se čitava gradska organizacija HSS solidarisala samnom. To je izaslanika vodstva partije frapiralo. Reče: „Pa šta je ovo? Pa vi ste svi na jugoslovenskoj liniji? To nije naša politika“. Pitao sam ga: „Dobro, a koja je onda naša politika?“ Rekao je: „Zvanična politika hrvatske seljačke stranke, — to da znate pro foro interno, — stoji u tome da dodijamo Srbima, pa kada im dodijamo, da oni sami zatraže amputaciju“.

Gospodo, ko je bio taj potpredsednik HSS, koji je tako govorio krajem 1927 godine? Mislim da treba i to da se zna. (Povici: Tako jel Treba). Bio je jedan gospodin koji je posle toga ušao kao Ministar u šestojanuarski režim, pa je izdao taj režim, opet se ponudio g. Mačeku; Maček kao da ga sada neće, ali on ipak služi posrednikom između g. Mačeka i beogradskih vlastodržaca, posreduje između Beograda i Zagreba. Taj gospodin je g. dr. Stanko Šibenik.

Da navedem još jedan primer: Tamo pod kraj decembra 1928 godine došao sam u Zagreb do g. dr. Vladimira Mačeka. On je tada via fakti bio predsednik HSS posle smrti Radićeve. Došao sam i rekao mu: G. predsedniče, ja jesam za borbu između nas. Neizbežno je trenje između Srba i Hrvata. Mi vekovima nismo bili zajedno. To je trenje apsolutno potrebno i iz njega će izići nešto pozitivno. Ali, svaka borba ima izvesnih granica i ja se bojim da se te granice prelaze. Ja vas molim kažite mi koja je naša politika, koja je politika naše stranke. Odgovorio je: Hoćemo sporazum. — Dobro, sporazum! Ali na kojoj osnovi, na kojoj bazi? — Znate šta — odgovorio mi je zajednička država, a u njoj svako gospodar na svome. Dobro gospodine doktore, svako gospodar na svome. Ali, šta to znači na političkom jeziku? Federacija! Federacija? Ali federacija je posuda, koja se može ispuniti raznim tečnostima. Gospodo, ni dan danas federacija za mene nije bauk. Dajte ovim našim banovima stvarnu samoupravu, pa evo vam fe-

deracije. (Pljeskanje i uzvici: Tako jel) Molim Vas, koju sadržinu federacije tražite, g. doktore, — pitao sam g. Mačeka. — Šta ima, neka nam dadu finansije i vojsku. Odgovorio sam g. Mačeku: „Rekao bih da se neće naći na srpskoj strani ni jedan politički faktor koji bi na to mogao pristati.“ A on mi odvrati: „Ako se ne nađe, šta može da bude, svako na svoju stranu!“ — Upaduh: Gospodine doktore, ja nisam hrvatski separatista, ali se za momenat postavljam na hrvatsko separatističko gledište, pa i kao takav morao bih da se zapitam: Kad bismo se razišli, mi Hrvati sa Srbima, šta onda? Gospodine predsedniče, mi ne živimo od juče kroz 8 stoleća mi smo Hrvati bili roblje mađarsko, italijansko i nemačko, zato jer smo bili preslabi, zar se ne bojite da se opet ne vratimo u ropstvo ako se razidemo sa Srbima? — On mi je na to odgovorio rečima koje su neobično značajne. Kazao je: „Ne bojte se, g. Baniću, u roku od 24 sata imaćemo sporazum s Musolinijem i Hortijem.“ (U dvorani protest.) Ja valjda nisam hrvatožder, ali moram da iznesem istinu o g. dr. Mačeku, jer je to potrebno. (Odobranje i pljeskanje). I dok to iznosim, svestan sam da se igram svojom kožom ali ja ipak to iznosim. (Odobranje i pljeskanje).

Gospodo narodni poslanici, dozvolite mi da svršim ovaj deo moje ispovesti:

Kidao sam s tim ljudima. Kidao sam, jer sam se zamislio sa velikim strahom u duši: a šta, ako se na srpskoj strani nađe jedan, koji će — ne u roku od 24 sata nego od 6 časova — da učini sporazum s Musolinijem i Hortijem, ali na račun Hrvata? (Jedan glas: Nema toga na srpskoj strani!)

Dozvolite mi da podem malo dalje u svojim sećanjima. U drugoj polovini 1932 godine, zatim 1933 i 1934, godine, nalazio sam se na strani, kako rekoh, u Parizu. Branio sam tamo celinu ove zemlje, kako god sam znao i umeo. A pored toga, gledao sam šta rade naša gospoda emigranti, šta radi g. Svetozar Pribičević, g. Vlatko Radić, g. Košutić, Krnjević itd. Dobro sam gledao, gospodo. I konstatovao sam n. pr. da se je g. Svetozar Pribičević već tada 1932 i 1933 godine, vrlo ozbiljno bavio mišlju da nađe čoveka koji će da ubije Kralja Aleksandra I Karadorđevića (Uzvici: Sramotal Dole s njim! Dole izdajnik Pribičević!)

A u kakvim je odnosima g. Maček sa g. Svetozarom Pribičevićem? Treba li to da ekspliciram? To je najsrdačniji odnos! Nema ni jednog taktičkog poteza, što ga čini i vrši g. dr. Maček koga ne bi g. Svetozar Pribičević ne samo odobrio, nego kome ne bi on direktno kumovao. Notorna je stvar da su odnosi između g. Košutića i g. Krnjevića, koji su takodje u emigraciji, sa g. dr. Mačekom takode odlični; odnosi sa g. Vlatkom Radićem takode izvrsni, a oni između g. Košutića g. Krnjevića g. Vlatka Radića i g. Pribičevića takode perfektni. A s dr. A. Pavelićem sastadoše se g. g. Pribičević, Košutić i Krnjević u emigraciji! Ako se ne varam, bio je kod tog sastanka i Perčec; i taj sastanak da se Vlasi ne sete jadu, završen je jednom velikom svadom. Razidoše se, ali samo „pro foro externo“ samo formalno, to je moje duboko i najdublje uverenje. U stvari oni su podelili uloge. U stvari, Pavelić je rekao: — „Ja preuzimam otvorenu terorističku i ilegalnu akciju protivu Jugoslavije, a vi petljajte kako znate, možete da zabrazdite i u ilegalnu akciju, ali je kamuflirajte“.

Kad čovek prati razvoj događaja u ovoj zemlji

i sve ono što se radilo u Zagrebu i okolo njega počev od 1929 godine, ja vas pitam: da li se može povući jasna granica između terorističke akcije, koju je vodio dr. Pavelić i kvazilegalne, polulegalne akcije koju vodi g. dr. Vlatko Maček? Ja mislim da je tu granicu vrlo teško povući! Sve mi izgleda da se oni drže principa „getrent marširen und ferajniht šlagen“. Svako za sebe da maršira, ali zajedno da biju.

Pa da predem i na zagrebačke rezolucije. Gospodo, te rezolucije su najznačajniji državno-rastvorni akt od postanka ove zemlje. Te rezolucije, po mome dubokom uverenju, imaju tendenciju da ruše, da obore akt od 1. decembra 1918. godine kao i akt od 6. januara 1929. godine. Uostalom, ja se ne bih složio sa time da se te rezolucije ocenjuju same za sebe: One predstavljaju samo jednu kariku, kariku u lancu jedne subverzivne akcije.

Šta je tendencija tih rezolucija? Ako ih čovek pažljivo pročita, videće da se u njima ide za tim da se minira, da se iskrvotoči, ova država, da se u nju unese haos i anarhija. Ono što te rezolucije hoće da unesu, to je dvovlašće u primordiju, a to je neobično opasna stvar.

Ja sam preživeo rusku revoluciju. Ima nas u Skupštini više takvih, i mi vrlo dobro znamo da su i u revolucionarnoj Rusiji posle Nikolajevske ere išle stvari kako tako, sve dotle dok se za vreme knjaza Ljeova nije formirala jedna nova vlast, koja je u početku samo večala, samo raspravljala, a ta vlast zvala se Petrovgradski sovjet radničkih deputata. U teška vremena, kad se koleba tle pod nogama jednog društva, u ta vremena pojava dvovlašća najopasnija je pojava.

I Verifikacioni odbor i Skupština stavljaju težište tih rezolucija na pitanje apstinencije. Pa i naša štampa, koja je „splendidno“ komentirala ovaj najznačajniji državorastvorni akt — ove rezolucije — svi zgranuti rekoše: Apstinencija i apstinencija. Ne, gospodo, to nije apstinencija. Apstinenciju je sprovodio pok. Stjepan Radić. On nije došao u Parlament, ali ga je priznao naglasivši tek da je krnji, i da ne vredi za Hrvate ono što taj krnji Parlament radi. G. dr. Maček ide znatno dalje. Mi nismo za njega krnji Parlament, mi smo za njega, „tobožnja skupština“, koju valja „razjuriti“. Upotreбили su srpski izraz, a inače beže od njih kao đavo od krstala „Razjuriti“ ovu tobožnju Skupštinu! A legalno Narodno predstavništvo, pogotovu hrvatsko, to smo mi — kaže g. Maček — mi, koji ovde, u Zagrebu, većamo i zasedavamo: Pa ne samo mi nego svaki naš, Mačekov kandidat, pa čak i oni koji se uopšte nisu kandidovali, „legalni“ su predstavnici, — dok se ovoj Skupštini ova legalnost mandata odriče!

Gospodo, to su teške stvari. Tim postupcima unosi se stvarno anarhija i haos, pre svega u duhove širokih masa, ali ne samo širokih masa nego i u duše organa državnih vlasti, lokalnih organa. Ja vas upozoravam, gospodo poslanici, još jedanput da na te rezolucije gledate kao na jednu kariku iz lanca. Jer iza njih sledila su druga akta od strane g. dr. Mačeka. On se nije na rezolucijama zaustavio. Gospodo poslanici, i pre i posle zagrebačkih rezolucija organizuje se na zapadu ove zemlje bojkot protiv svakog onog koji je glasao za jedinstvo ove države!

Biću tako slobodan da obratim pažnju i gospodi iz Kraljevske vlade na fakta da se danas tamo inten-

zivno radi na tome da se narod organizuje za sabotažu države, pogotovu u pitanju plaćanja poreza. Data je parola: „Ne plaćajte porez. Čitava sela neka ne plaćaju porez, pa da vidimo šta će da rade?“ I to nije samo parola, to je, gospodo poslanici, akcija! Pa dok se to radi, ja vas pitam: Je li to sve skupa nešto opasno ili nije?

Gospodo poslanici, moje je uverenje, dozvolite da vam ga iskažem, da je to sve zajedno jedan sistematski, smišljen rad na revolucionisanju naših masa, na revolucionisanju ove zemlje. Taj rad možda ne bi bio opasan, kad bi se vršio po inicijativi g. dr. Mačeka. Ali, gospodo poslanici, taj rad, dozvolite da i to kažem — ja mislim da je u ovim prilikama najveći zločin turati glavu u pesak — sav taj rad, čitava izborna akcija g. dr. Mačeka, ova njegova taktika, rezolucije, sve je to dirigovano izvana! Oni isti faktori i elementi internacionalnog života, koji su doveli do ubistva Blagopokojnog Kralja Aleksandra, ti isti elementi diriguju danas i čitavu akciju g. dr. Vladimira Mačeka!

Mene je začudila jedna stvar. Naš kolega, uvaženi kolega g. Milenko Marković, u svome govoru rekao je: „Nemojte da im baš obesite Damoklov mač nad glavom; imajte obzira prema tim ljudima, jer oni su pošli na izbore, priznali šestojanuarski režim i sve ono što je posle 6. januara došlo!“

Pa, jeste!? Da nema rezolucija, moglo bi se ovako i tumačiti! Moglo bi se reći da su možda „implicite“ i priznali. Ali, gospodine doktore Markoviću, oni su u rezolucijama eksplicite kazali da ne priznaju apsolutno ništa, da hoće da ruše i miniraju sve ono što je učinjeno od 6. januara 1929. na ovamo. (Pljeskanje). Pored ostaloga, rezolucija „legalnih“ predstavnika hrvatskih predstavlja i jedan sakrileg učinjen prema pok. našem Kralju. Zašto? Tu se kaže, da je on bio protagonista velikosrbizma, pa kad nije mogao veliko-srbizam da namegne parlamentarnim putem, onda je zbog toga zaveo diktaturu, čitav niz diktatorskih režima. Gospodo, kad je reč o diktaturi neka zahvale i g. dr. Maček i njegovi prijatelji što u našoj zemlji nije bilo diktature, jer da je diktatura bila zavedena, u najmanju ruku svaki od njih popio bi bar po 250 grama ricinusa. Bar to. Diktature, nažalost, nije bilo (*Dr. Antelinović: Popili bi i Vi ricinus*) Popio bih ga i ja, ali sigurno i Vi, Gospodine Ministre. (Pljeskanje) Pionirom veliko-srbizma naziva se u tim rezolucijama onaj Kralj, koji je dao ovoj državi ime Jugoslavije, onaj Kralj, koji je ukinuo Vidovdanski Ustav, da bi izašao u susret Hrvatima, koji je dao banovinsko uređenje da što više zadovolji Hrvate, onaj Kralj, koji je u svome režimu, tobož diktatorskom, dovodio na položaje svojih ministara mnoge i mnoge Hrvate. Ali kakve sve Hrvate? (Pljeskanje).

Podimo dalje od tih rezolucija. Vrlo je interesantna, gospodo, taktika g. Mačeka i Mačekovske opozicije posle tih rezolucija. Oni su rezolucijama opalili šamar jedinstvu Jugoslavije i svima njenim institucijama, pa su se onda pobojali da im na šamar ne bude vraćen šamar. Zato su, odmah posle tih rezolucija, nastali da zaglade oštrinu, da otupe oštrice svih tih rezolucija. U vezi s time je poslednji govor g. dr. Trumbića, koja kao da kaže: „Pa znate, nije đavo tako crn; nismo mi toliko strašni; ogorčenje je bilo veliko; bilo je izborne vrućice, ali se sa nama može razgovarati!“ A

pored g. dr. Trumbića našao se još jedan gospodin, koji je, odmah posle rezolucija ili nekako baš u to vreme, došao ovamo, da zastupa istu politiku i da govori u ime hrvatskog naroda, To je g. dr. Ante Bauer, zagrebački nadbiskup. Gospodo dok se nismo ujedinili u ovu državu, mi nismo znali da je on bio mitropolit hrvatski. To ste vi, gospodo Srbijanci, izmislili. (Pljeskanje) G. dr. Bauer došao je na položaj nadbiskupa zagrebačkog — znate li čijom zaslugom? Dovala ga je na to mesto Srpsko-hrvatska koalicija. On je pred njom do svetskog rata bio manji od makova zrna. Trebalo je da se ujedini u narodnoj državi, pa da g. dr. Ante Bauer, biskup biskupije koju su osnovali Mađari, biskup koji je bio sve do ujedinjenja neznan faktor u našem političkom životu, dobije naziv mitropolita hrvatskog, i da danas govori u ime hrvatskog naroda! Starac je g. dr. Bauer, pa ne bih hteo da kažem nešto nelepo o njemu! Ali, dopustite mi da kažem barem to: Ako već treba nekome da se dade naziv hrvatskog metropolita, onda je za mene hrvatski mitropolit Grgur Ninski ili Štrosmajer. (Burno pljeskanje). Za mene može da bude danas metropolitom jedan Akšamović. (Burno pljeskanje.) ili Učelini, (Burno pljeskanje) ali g. dr. Ante Bauer ili g. dr. Šarić nikada za mene neće biti hrvatski mitropolit.

Šta hoće sada g. Maček i opozicija? Oni idu samo za tim da dobiju vremena, da mogu da rade u narodu i to neopaženo — hoće da dobiju vremena da mogu da miniraju režim.

Dolaze oni ovamo u Beograd i kažu n.pr. kako bi trebalo ukloniti iz javnog života korumpirane elemente. To navodno traži g. Maček i opozicija. A moje je čvrsto uverenje, gospodo poslanici, da će Predsednik Vlade g. Jevtić i bez poruke i inicijative g. Mačeka i njegovog društva zakrenuti vratom korupciji u ovoj zemlji. (Pljeskanje) Moje je naime čvrsto uverenje da g. Bogoljub Jevtić zna, da ova zemlja ranije kao Srbija i kasnije kao Jugoslavija nije stvorena materijalnim bogatstvom nego moralnim kapitalom ovoga naroda. (Opšte burno pljeskanje.)

Traži opozicija da se iz vlade ukloni Ministar unutrašnjih poslova g. Velja Popović, jer da je on sproveo krvave izbore i da je za njih odgovoran. Vrlo lepilo Stara je austrijska metoda „divide et impera“!

Gospodo, mislim da mogu reći u ime ogromne većine vas (Uzvici: U ime svih!) Ne svih. U ime ogromne većine vas, mogu da kažem da smo mi blagodarni g. Velimiru Popoviću, Ministru unutrašnjih dela, što je stajao u ovim izborima na braniku zemlje i njezinog integriteta. (Pljeskanje sa uzvicima: Živeo!) Ako bi imali da mu učinimo neku zamerku, bilo bi samo to što još većom energijom nije branio Jugoslaviju. (Pljeskanje) A što se tiče pitanja odgovornosti za ovakvo sprovođenje izbora, gospodo narodni poslanici, mogu da kažem — a valjda i u ime velikog dela vas: za sve ono što je u tim izborima radio i uradio Ministar unutrašnjih dela g. Velimir Popović, voljni smo i mi da nosimo odgovornost, punu odgovornost. (Pljeskanje)

Kažu gospoda iz tabora g. dr. Mačeka, i dolaze sa tim ovamo: Treba ukloniti g. Jevtića, treba njega maknuti, treba neku novu vladu, novog čoveka. (Glasovi: Ko je njima dobar do sada?) Gospodo poslanici, neću da pravim komplimente Predsedniku g. Jevtiću! Ali moje je duboko uverenje da bi uklanjanje sa vlasti g.

Bogoljuba Jevtića (Pljeskanje sa uzvicima: Živeo!) u ovom času, u ovim prilikama, predstavljalo jedno od najvećih opasnosti po ovu zemlju. (Pljeskanje sa uzvicima: Tako je!).

Gospodo poslanici, taktika opozicije je vrlo prozirna. Šestojanuarski režim pokušao je da se osloni na J.N.S — Jugoslovensku nacionalnu stranku — ali kako je riba zaudarala od glave, trebalo je ribu odbaciti. I velika je bila kuraž g. Bogoljuba Jevtića da je, bez igde ičega, bez ikakve političke formacije uopšte, išao na izbore. Sada Predsednik g. Jevtić ima da stvara novu, zdravu i snažnu formaciju, o koju treba da se odupre unitaristički režim! — I u ovom času, posve je prirodno da opozicija hoće da ukloni g. Jevtića, jer kad bi uklonila njega, uklonila bi i tu novu formaciju, tako da bi šestojanuarska politika, politika jedinstva narodnog i državnog, ostala bez igde ičega u političkom smislu reči. Na taj način, vizavi Mačeka ostao bi jedan „vakuum“, dapače „horor vakuum“ i onda bi za opoziciju bio lagan posao! Zato apelujem: uklanjanje sa vlasti u ovim prilikama g. Bogoljuba Jevtića, to bi bio jedan zločin prema integritetu ove zemlje, prema politici pok. Kralja Aleksandra. (Pljeskanje sa uzvicima: Tako je!) Treba, gospodo, g. Bogoljub Jevtić da svrši koliko toliko svoj posao; treba da stvori snažnu unitarističku formaciju, pa onda, kad se bude umorio — još se ne umara — onda može da ode. Možemo da odemo u svi mi skupa, onda kada bude nešto solidno, nešto ozbiljno, nešto stvarno stvoreno. Možemo da odemo i zapečak čak i u naftalin, pa neka dođu drugi samo uz uslov da se održi jedinstvo ove zemlje, jer bez jedinstva nema ni nje same, nema države. (Pljeskanje). Hoće gospoda iz opozicije i nove izbore u septembru, oktobru! Šta na to da trošim reči? Suvišno je! Izbori u septembru i oktobru, to bi bila jedna katastrofa, katastrofa koju ja čak neću ni da ekspliciram.

Pa ipak spominje se i kaže: „Treba sa g. Mačekom voditi pregovore, treba praviti sporazum s njime, čak i posle rezolucija“. Gospodo, posle rezolucija može s. dr. Vladimirom Mačekom da vodi pregovore i da pravi sporazume na srpskoj strani, samo srpski šoven, samo onaj nacionalista koji iz dna duše mrzi hrvatsvo. Jer on bi vodio te pregovore, on bi pravio taj sporazum, samo za to da hrvatsvo, kao što sam spomenuo, podvede pod jaram tuđinski.

Gospodo, posle rezolucije sporazum sa g. dr. Mačekom ne može da čini, i ne može da pregovara ni jedan Srbin jugoslovenski nacionalista. (Uzvici: Tako je!) Ne može da pregovara niko, koji ne želi da bude grobarom Aleksandrovske Jugoslavije. (Pljeskanje i uzvici: Tako je!) Što se mene lično tiče, dozvolite mi da budem toliko neskroman, pa da kažem: „Ja, neću da izdam mrtvoga Kralja Aleksandra, a to znači da neću da izdam ni Njegovog Naslednika! Sapiienti sat!“! Dok tako govorim, reći će mi se: Zar ste vi, gospodine, za nasilno rešenje hrvatskog pitanja? Zar ste vi žedni hrvatske krvi, kao što je pokojni Drinković rekao g. Svetozaru Pribičeviću? Ne, gospodo! Nisam žedan hrvatske krvi i ne želim da se hrvatsko pitanje nasilno rešava, Jest, i ja sam za sporazum! Treba da bude sporazuma između Srba i Hrvata, ali kakvih Srba i Hrvata? — Samo između jugoslovenski orijentisanih Srba i Hrvata može da bude sporazum i ne samo to, nego mora da bude! (Opšte burno pljeskanje i složni povici: Tako je!)

Molim vas, gospodo, dovedite g. Mačeka na jugoslovensku liniju, pa onda pravite sporazum s njim! Pa ako je potreba, za volju takova sporazuma žrtvujte, gospodo, sve nas! Što se tiče mene, neću od toga praviti pitanje i neću pobesneti, kao što je pobesneo g. Pribičević 1925 godine nakon sporazuma što ga je pok. Pašić učinio sa pok. Stjepanom Radićem! (Pljeskanje). Ali meni se čini da je sporazum na jugoslovenskoj nacionalnoj osnovi sa g. Mačekom naprosto nemoguć. Nemoguć, jer on neće takav sporazum. Za njega je gospodo narodni poslanici, čak i federacija samo jedna etapa za cepanje ove zemlje. (Pljeskanje) To je moje duboko uverenje!

Pa šta da se radi? Koji je izlaz iz te situacije? Meni se čini ovaj: Dajte braćo Srbijanci i Srbi, dajte vi nama Hrvatima, jugoslovenskim nacionalistima, da mi rešimo, da mi likvidiramo hrvatsko pitanje. Kao što pitanje katoličkog klerikalizma ne može stvarno i definitivno da reše srpski pravoslavci, nego ga mogu da reše samo Hrvati katolici, ali oni koji su antiklerikalci, tako isto i pitanje hrvatskog seperatizma ne može da reši Srbin, nego Hrvat, ali Hrvat unitarista!

Gospodo, da mi ne bi neko na osnovu toga prebacio da se preporučujem za ministarski portfelj (Jedan glas: Zašto ne, imate pravol), — ne to, gospodo, nego dajte nama Hrvatima unitaristima mogućnost da radimo u hrvatstvu, da radimo u narodu, da pođemo od sela do sela, da skinemo gospodske kragne, da osvojimo konačno hrvatski deo naroda za ovu državu, za Jugoslaviju. (Pljeskanje); dajte nam tu mogućnost, stvorite nam tu mogućnost, stvorite preduslove za to!

A koji su ti preduslovi? Pre svega spoznaja da u ovoj zemlji, nažalost, ne postoji samo hrvatsko pitanje. Ni pola muke kada bi postojalo samo hrvatsko pitanje! Gospodo, biću iskren, pa ću reći — boli me to baš kao Hrvata unitaristu — boli me to što osećam da u ovoj zemlji nažalost postoji i srpsko pitanje. Otvoreno kažem, a to sam napisao i u jednoj svojoj knjizi — da je srpstvo osovina ove zemlje, osovina čitavog Slovenskog Juga. (Pljeskanje). Ali, sve mi izgleda da se ta osovina u poslednje vreme klata; sve mi izgleda da se ta kičma jugoslovenstva u poslednje vreme povija. Jedan visoki prelat rimokatoličke crkve nedavno je rekao: „Ah, šta ti Srbi! Oni su dekadenti, oni su degenerisani“. Ne verujem u to, jer kada bi to bila istina, to bi bilo strahovito; onda se ne bi moglo verovati u budućnost Jugoslavije! Ne verujem u to, ali, gospodo, ono je u jednoj depresiji, koja je prirodna, koja je razumljiva, posle strašnih napora učinjenih ne samo od 1912 godine do 1918 godine, nego posle napora što ih je naročito Srbija dala od početka Karađorđevog ustanka pa sve do 1918 godine. Veliki su to napori, nadčovečanski napori, koji posle toga iziskuju i neko odmaranje. I evo javila se depresija. Ja, gospodo poslanici, verujem da će posle te depresije doći nov polet, nov uspeh snaga srpskih, nov uspon i polet idealizma srpskog, jer bez njega nema ništa (Pljeskanje). Dakako, idealizma jugoslovenskog!

Postoji, gospodo, nažalost, program vlastodržačkog Beograda. Postoji! I u vezi s tim, dozvolite da kažem da jedan od preduslova za rešenje ne samo hrvatskog pitanja nego svih problema ove zemlje jeste taj da mi konačno dobijemo stabilitet državne politike. Toga mi nismo imali. Naša državna politika, nažalost, ovih 17

godina imala je i odviše deviacija na ovu ili na onu stranu. Treba plugom orati duboko, pa će da se izore brazda. Dok se čeprka samo po površini, ništa nema. (Odobranje).

Dajte nam kao daljni preduslov i čist jugoslovenski pravac državne politike. (Pljeskanje).

Ja priznajem, on se nije mogao dati ni stvoriti odmah posle ujedinjenja. To je bilo nemoguće. Ne može se od ljudi, koji su se formirali u srpskom osećaju, koji su se formirali u hrvatskom osećaju, ne može se od tih ljudi tražiti da budu stoprocentni Jugosloveni. Treba jedan period kolebanja između partikularizma i punog unitarizma. Ali, gospodo, dosta je toga! Već je krajnje vreme, i interesi ove zemlje traže, da se pređe na čisti pravac jugoslovenske politike. A to je danas i moguće. Neki će da se izgovaraju da toga narod srpski, narod u Srbiji neće.

Ali, hoće ovo taj narod! Sve je dao za Jugoslaviju! On je dao i svoju državu i svoje ime i svoje barjake. Primio je sve bez roptanja, pa će primiti i to. To je moje duboko ubeđenje. Primiće, takođe i čisti, stoprocentni, pravac jugoslovenske državne politike. (Odobranje i uzvici: Tako jel!) Dajte nam, gospodo, nadalje i homogenost režima, jer dosta je već toga bilo, — to je u ova vremena upravo zločin — da ministri, članovi jednog kabineta, podmeću nogu svome šefu, predsedniku toga kabineta. (Odobranje i pljeskanje. Jedan glas: Zar i toga ima u ovoj vladi?) Potvrdite vi da nema. (Isti glas: Nema!) Ja kažem: dosta je toga bilo i da više ne bude,

Pored toga, jedan od preduslova za rešenje pogotovu hrvatskog pitanja jeste to, gospodo, da se dovrši zgrada Aleksandrovske Jugoslavije, a ne da se ona demolira. Ta zgrada nije dovršena. Dozvolite, da ekspliram malo to svoje gledište.

Gospodo, hoćemo li ili nećemo, fakat je taj da mi živimo u jednoj revolucionarnoj epohi. Već pred kraj Svetskog rata revolucija je potresla šestinu kugle zemaljske, čitavu Rusiju. I ta se revolucija ne može lokalizovati. Trese se zemlja čitave Evrope zbog te revolucije. I šta čine pametni narodi, veći od nas, napredniji od nas? Apliciraju principe. „Pour éviter la terreur de la révolution, il faut la faire,“ što znači: „Ko hoće da izbegne strahote, grozote revolucije, taj ju sam čini.“ Evo, taj princip aplicira savremena Nemačka, aplicira ga savremena Italija, aplicirao ga je pok. Pilsudski u Poljskoj, a primenjuje ga čak i Kemal Paša u Turskoj. I pokojni naš Kralj, svojom genijalnom intuicijom, osetio je da treba činiti i revoluciju odozgo, da ne bi ona došla odozdo. Akt od 6 januara imade, u suštini, to značenje! Ali pokojni Kralj nije dovršio ovo delo zbog raznih razloga. Nije dovršio, a kad je hteo da dovrši, on je poginuo.

Gospodo poslanici, valja dovršiti to delo, valja revolucijom odozgo veliku Jugoslaviju organizovati kao zemlju i državu, jeste antikomunističku. Ali da je organizujemo kao antikomunističku, treba da bude u isto vreme antikapitalistička. (Odobranje). Jer postanemo li komunistička zemlja, bićemo „kanonenfuter“ svetske revolucije. A kapitalističkim uređenjem mi smo danas doterali dotle da smo stvarno kolonija tuđeg kapitala. (Odobranje).

Pa, gospodo, mislim da je zadatak ovog Parlamenta da izvrši predradnje u tome pravcu, To je raison

d' être ovoga Parlamenta. Ako on ne izvrši te predradnje, ako on ne izvrši pripreme za uvođenje jednog novog života, za uvođenje totalne i totalitarne organizacije naše nacije - organizacije i političke i moralne i kulturne i socijalno-ekonomske, - ako mi to ne izvršimo dozvolite mi, gospodo poslanici, da kažem otvoreno i iskreno: onda je po mome dubokom uverenju, ovaj Parlamenat suvišan!

Pa da završim i završavajući da učinim jedan predlog, koji može da izgleda i egzaltiran. Pri kraju je ova verifikaciona debata pa će trebati da položimo prisegu, zakletvu. Po Poslovniku, po parlamentarnim uzusima treba da ovu zakletvu položimo ovde u Skupštini. Dozvolite mi, gospodo poslanici, da vam predložim da, nakon toga mi svi korporativno, čitava ova Skupština, pođemo na grob na Oplenac i tamo također da položimo zakletvu. (Burno pljeskanje i uzvici: Živeo! - *Dr. B. Grgur Anđelinović*: Molim za reč.)

Pretsednik Verifikacionog odbora Dragiša Cvetković: Ne možete reč da dobijete, niste se prijavili blagovremeno. (*Dr. Anđelinović*: Ja sam se javio.) Po § 38 Poslovnika govornici se prijavljuju čim se pretres otvori, a sada ne možete dobiti reč.

Pošto je iscrpljena lista govornika ima reč izveštilac g. dr. Lazarević.

Izveštilac dr. Todor Lazarević: Gospodo poslanici, pošto je vreme odmaklo a mi imamo da svršimo još jedan posao, neka mi je dozvoljeno da odustanem od uobičajenog rezimea izveštioaca i od svoga nameravanog govora. To mogu da učinim tim lakše što u ovoj verifikacionoj debati nije pao nikakav prigovor na izveštaj Verifikacionog odbora u ma kom pogledu.

Na dnevnom redu je treći deo izveštaja Verifikacionog odbora, ovaj izveštaj stoji u vezi sa najbolnijim poglavljem naše unutrašnje politike, sa takozvanim hrvatskim pitanjem. U pogledu ovoga pitanja bilo je neodređenosti, bilo je nedoslednosti, bilo je nestalnosti ali to nije nikakvo čudo. Neću da kažem da su Hrvati i Hrvatska u odnosu prema ostalim delovima jugoslovenskog naroda Irci i Irska u odnosu prema Velikoj Britaniji, ali hoću da kažem to da i politika Velike Britanije prema Irskoj nije bila stalna i dosledna, nego se kolebala. Politika nije jedna egzaktua nauka, već veština kod

koje treba tražiti puteve i načine kojima da se pođe, a koji zavise od ljudi i programa jedne stranke, koja zbog toga ide putevima koji se smatraju opravdanim.

Izveštaj Verifikacionog odbora u svom trećem delu stoji u vezi sa ovim pitanjem. Mislim da je on pogodno mišljenje cele ove Narodne skupštine i ja molim da ga izvolite primiti. (Odobranje)

Pretsednik Verifikacionog odbora Dragiša Cvetković: Gospodo narodni poslanici, pristupamo glasanju o predlogu Verifikacionog odbora u pogledu onih mandata čija punomoćstva nisu predana Narodnoj skupštini. Molim gospodu narodne poslanike da zauzmu svoja mesta. Gospoda narodni poslanici koji su za predlog Verifikacionog odbora neka sede, a koji su protiv predloga neka ustanu. (Svi sede.) Objavljujem da je predlog Verifikacionog odbora pod tačkom III. jednoglasno primljen.

Dajem 5 minuta odmora pre polaganja zakletve. (Posle odmora)

Pretsednik Verifikacionog odbora Dragiša Cvetković: Gospodo narodni poslanici, nastavljamo prekinutu sednicu. Molim Vas da položimo zakletvu. Molim da sva g. g. narodni poslanici ustanu i da ponavljaju reči koje ću ja izgovoriti. (Svi narodni poslanici ustaju i ponavljaju tekst zakletve, koji čita predsedavajući).

„Ja (ime i prezime) zaklinjem se da ću Kralju biti veran, da ću čuvati iznad svega jedinstvo naroda, nezavisnost države i celinu državne oblasti, da ću Ustav čuvati i dobro naroda pred očima imati“

Molim da svaki od g. g. narodnih poslanika potpiše tekst svoje zakletve i tako potpisanu zakletvu preda meni. (Svi narodni poslanici potpisuju zakletvu i predaju je predsedniku).

Predlažem, gospodo narodni poslanici, da ovu sednicu zaključimo a narednu zakazujem za danas posle podne u 6 časova. Dnevni red ove sednice biće izbor predsednika, 3 potpredsednika i 5 sekretara Narodne skupštine. Prima li Narodna skupština ovo? (Prima). Objavljujem da je današnja sednica zaključena i da će se naredna održati danas posle podne u 6 časova sa pomenutim dnevnim redom.

Sednica je zaključena u 12,5 časova.